

СПАЛЕНИЙ ПОЕТ

Як дивний скарб, зберігаю книгу ненадрукованих поезій мого доброго вчителя Володимира Свідзінського, і часто згадую слова —

Три радості у мене неодіймані:
Самотність, труд, мовчання...

Так. Він завжди був самотнім. Його життя завжди нагадує мені життя Петрарки і Данте...

Я забуваю: в цій хвилині
Далека ти. Не в дім краю
Твій погляд милий, темно-синій,
Світив на молодість мою.

Вечірнє небо навіває
Незбутніх мрій, дивочних дум...
Я забуваю — все минає,
Як блиск роси, як вітру шум.

Туга за померлою дружиною проймає всю творчість В. Свідзінського, і ці рядки із його другої збірки „Вересень” (Харків, 1927 р.) так само увійшли й до останньої книжки — „Поезії” (Львів, 1940 р.).

Спершу В. Свідзінського мало знали навіть в літературних колах. Ним зацікавилися лише після приїзду до Харкова П. Тичини, М. Рильського та М. Бажана, десь у 1935 році.

Виступаючи тоді в літературному клубі імені Блакитного, Микола Бажан згадав про надзвичайно скромного і тихого чоловіка.

— Про нього мало хто знає, — говорив Бажан, — він зовсім самотній, і може навіть неприсутній на цих зборах. А втім, це справжній поет, перед яким нам усім треба прихилитися і вчитися створювати перлини української поезії.

Так я вперше почув невідоме ім'я Володимира Юхимовича Свідзінського*) і в той же вечір познайомився з ним.

— Мою книгу „Вересень”, — говорив Свідзінський, — критика полаяла за фаталізм. Я подумав, що не маю хисту і перестав друкувати. Писав лише для себе та доньки. Не писати я не міг, адже ми творимо не просто від бажання, а тому, що не мо-

лися й кошти, однак без організатора діло не пішло, а він, натхненник цієї справи, Гнат Хоткевич, перебував тоді у Лукіянівській в'язниці...

В архіві Хоткевича зберігається листування гуцулів з Хоткевичем, рецензії, програми, афіші.

З листів бачимо, що з усіх киян єдина Марія Заньковецька зрозуміла Хоткевича, рада була йому допомогти, але не мала чим, бо все, що мала, роздала, а те, що зуміла її мати приберегти, лежало до певного терміну і раніше не можна було його взяти. Отже, Заньковецька заклала до льомбарду всі свої брильянти і ті гроші дала Хоткевичеві на театральну справу. В той час у горах зорганізувалося 12 душ гуцулів і їхали до Хоткевича, що був уже на волі, доїхали до Чернівців, а передовий післанець уже був за межами кордону, у Новоселиці, як вибухла війна... Передового арештовано, як австрійського шпига, гуцулів-майстрів, як австрійських підданих, інтерновано, а Хоткевич лишився з сім'єю з великими боргами, з дня на день чекаючи арешту або висляки.

І він, неповправний фантаст, ще 1928 році підняв питання про організацію такого театру та серії етнографічних концертів, а Ремез, ніби відчуваючи за 1000 км думки Хоткевичеві, прислав листа з Одеси, в якому просив дати поеми з гуцульського життя для Одеського театру, де він був режисером та закликав Хоткевича до співпраці. І в той саме час Хоткевич закінчував свою роботу з історії Галицького театру, яку він розпочав театром народним і середньовічним і довів до 1916 року, використавши всі можливі матеріали.

жемо мовчати. Якось-то до редакції журналу „Червоний Шлях” зайшов Майк Йогансен. Побачивши на столі мій зошит, він одразу ж прочитав його і крикнув на всю кімнату: „Ви пишете краще мене!” Згодом він передав мої твори Максимові Рильському, Тичині та Бажанові.

Взагалі поет говорив мало, але багато слухав. Коли я розмовляв з ним, він завжди чомусь оглядався навкруги...

31 січня 1941 року в харківському радіокомітеті В. Свідзінський подарував мені свою книгу „Поезії”. Потому вийшли ми на вулицю. Непроглядна хуртовина засипала нас крижаними уламками снігу, збивала з ніг, і ми обнялися, щоб не впасти. Важко дихаючи, схилившись уперед, ішли далі. Настрій був гнітючий і злий. Хотілося говорити про трагізм життя. І тоді я розповів про сім'ю знайомого робітника, що мав двох маленьких дітей. Його дружина могла купити молока лише для меншої дитини, а п'ятилітня дівчинка просила матір, щоб вона наливала в ту пляшку води і давала їй...

На Свідзінського ця картина справила страшне враження. Він раптом випростався, бліде обличчя пересмикнулося від муки, і погляд став рішучим, як протест: „Доки ж це буде?!”

Наші літературні розмови відбувалися переважно в клубі письменників за більярдом, або пізно ввечері, коли ми поверталися додому.

— Вночі я не можу спати, — скаржився поет, — вночі написані всі мої твори.

Читаючи нові поезії, він охоче сприймав зауваження, устійнюючи варіанти рядків, які мені більше подобалися. На його запитання — що може бути цікавого в його творах, — я декламував на пам'ять щойно вислухані строфи —

Навзаході місяць золотить свій лук,
Тремтить голосніше потоку звук,
Холодне проміння освітає став,
Біліє на греблі дівочий рукав...

Це із поеми, яка не збереглася.

В. Свідзінський старанно працював над своїми творами і вважав, що тільки оригінальна поезія має право на своє місце в історії літератури. В кожного можуть бути гарні вірші, але не кожний може злати себе, щоб стати оригінальним.

Сам поет найбільше чинився у китайських та японських ліриках, а його неперевершені казки „Чудесна тростка” і „Сопілка”, свідчать про глибоке проникнення в світ української народної пісні.

Виключна оригінальність мислення, найдобріша музика слова, витончена майстерність віршу — притаманні творчості В. Свідзінського. Чарівна містична балада і мрійна казка про любов — його улюблені жанри. Це співець уявних речей, поет європейської міри, людина широкого діапазону, глибокої ерудиції.

В. Свідзінський зробив багато перекладів: „Оповідання про п'ять поколінь” (з поеми Гесіода „Ро-

*) В. Ю. Свідзінський народився 9 жовтня 1885 р. в селі Маянів, Вінницької округи на Поділлі. Дитинство пройшло в селі Мармолінцях кол. Летичівського повіту, недалеко м. Меджбожа, в родині священика.

Освіту нижчу здобув у духовній школі в м. Тивнові; потому закінчив подільську духовну семінарію (Крем'янець) та київський комерційний інститут.

Після закінчення освіти служив у земстві. В „Українській Хаті” номер за січень 1912 р., з'являється перший друкований твір поета — вірш „Давно, давно тебе я жду”. Підчас світової війни 1914 р. жив два роки в Галичині. По скінченні війни служить у видавничому відділі Подільської Народної Управи і видає маленьку збірочку „Ліричні поезії” (1922 р. ДВУ, Кам'янецька філія, 34 ст. 1000 прим.). З листопада 1925 року В. Свідзінський жив і працював у Харкові.

(Докінчення з 9-ї стор.)

боти й дні"), „Сонців палац" (з поеми Овідія „Метаморфози"), „Русалка" з Готфріда Келлера. „Слово про Ігорів похід" та ін. Можна з повним правом назвати клясичними його переклади Арістофанових комедій „Хмари", „Жаби" та „Оси", що вийшли окремим виданням 1939 року.

Незадовго до початку війни В. Свідзінський викінчив блискучий переклад віршованої п'єси Л'юпе де Вега — „Фуента Овехуна" („Овече джерело"). Невідомо, чи зберігся цей дивний шедевр, з якого мені довелося виписати лише окремі рядки.

Трагічна загибель поета перейде в пам'ять наступних поколінь. Все життя віддав він для святої поезії, ніколи не втручався в політику, але большевики силоміць вивезли його з Харкова, як багатьох інших українських письменників. Самовидці розповідають, що Володимир Свідзінський згорів у клуні, яку запалили знавіснілі червоні кати, накидавши туди соломи. Разом з ним загинув народний артист І. Юхименко та його дружина.

Дорогоцінна спадщина В. Свідзінського покищо не зібрана. Маємо лише 96 ненадрукованих поезій із його книги, яку він хотів назвати „Медобір".